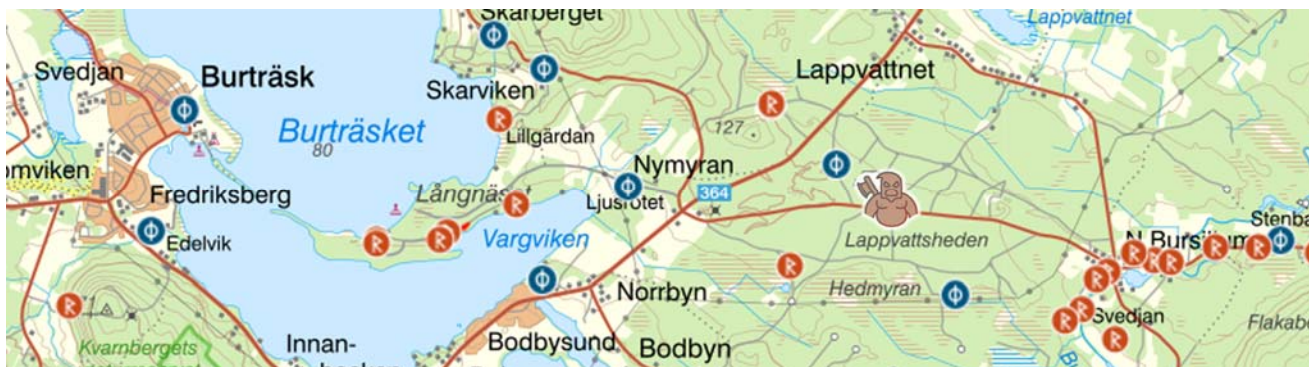

1698–1822 Avrättningsplats Lappvattsheden

Avrättningsplatsen ligger vid gamla sockenvägen mellan Norra Bursiljum och Ljusrotet (Fornsök)

*Minnessten
över sex som
avrättats på
Lappvattsheden*

Den sista avrättningen i Sverige skedde 1910 och den sista i Västerbotten förmodligen 1853.

Så långt man av tillgängliga urkunder kunnat utröna har avrättningsplatsen använts för sitt ändamål sedan 1600-talets början,

År 1697 var det nära att bonden Olov Håkansson i Gammelbyn fått stå för den officiella invigningen av stupstocken. Han hade begått hädelse genom i vittnens närvaro sagt att ”Jungfru Maria kunde ju inte vara jungfru sedan hon fött Jesus”.

År 1672 hade Johan Olovsson 1 Byske dömts och avrättats för liknande brott. Men han uttryckte sig ännu grövre och sa att Kristus var oäkta och en horunge. Håkanssons brott bedömdes mildare, och han slapp undan med 40 silverdaler i böter.

Jon Snabb 1698

Soldaten Jon Färill Snabb var en 52-årig soldat från Mjödvattnet. Nödåren 1688-1697 hade tagit hårt på honom och hans familj och 1696 hade han själv och sina två döttrar get sig ut på vägarna för att tigga.

Den yngsta flickan var född 1689 och hon hittades död vid en bäck i Burträsk. Det var oklart om hon drunknat eller svultit ihjäl.

Jon kom en kväll i maj 1698 till sergeanten Anders Persson i Kräkånger. Senare på kvällen anlände också 10-åriga dotter Karin. De fick båda mat och husrum för natten. Dagen efter så vandrade de tillsammans i snöövädret mot Lövånger.

De kom till Storranninsbäcken som rinner mellan Selet och Avafjärden. Vårfloden hade nyligen satt igång och bäcken hade stigit och var full med snösörja.

Jon sjönk ned på knä för att dricka. När Karin också bad om vatten så grep vansinnet honom. Han reste sig upp, tog stryptag på Karin och knuffade ned henne i bäcken.

Dagen efter ångrade han sig och bekände sitt brott för tre personer. Även i häradsrätten så erkände han och blev halshuggen för brottet.

Avrättningen borde ha skett på Lappvattsheden trots att han inte nämns på minnesstenen.

Abraham Pedersson 1699

Soldaten Abraham Pedersson hade brutit sig in i sakristian och stulit pengar och silversaker. En vecka efter ångrade han sig och återlämnade det stulna.

Inför rätten erkände han brottet men dömdes trots detta till döden genom halshuggning. Brott riktade mot kyrkan straffades då ofta med döden trots att ingen människa skadades.

1700-talet

Två personer avrättades för sedlighetsbrott. Vidare avrättades en man som hade haft intimt umgänge med sin svägerska.

Marit Granlund 1814

Hon döptes till Maria Andersdotter när hon föddes 1787 som dotter till Anders Johansson Granlund i Fiskberget, Villvattnet, Kalvträsk. Men fadern föredrog att kalla sig Granlund och hon blev ofta kallad Marit. Så det namn hon blev känd under var Marit Granlund.

Marit fick anställning som piga hos en ensamstående man. Men så blev hon med barn.

Men 1778 kom barnamordsplakatet som gav modern rätt att vara anonym vid födseln, tystnadsplikt för barnmorskor, husbondfolk skulle hjälpa en ogift kvinna att hemlighålla en graviditet, präster fick inte neka nattvard och det var olagligt med tillmälen riktade mot den ogifta modern.

Men det var en enorm skam för en kvinna att föda ett "oäkta" barn. Hon hade dessutom uppgett fadern som okänd.

Marit födde i november 1812 Erik Gustaf. Föräldrarna skällde på henne för att ha fött en oäkting. En dag i januari 1814 när Marit var ensam hemma med pojken så tog hon sitt lilla barn och stoppade ned hans huvud i en hink med vatten och dränkte honom.

Först ljög hon ihop en historia om att pojken fallit ur vaggan och trillat med huvudet före ned i hinken.

Det gick någon månad där Marita plågades av vad hon gjort. Till sist bröt hon ihop och berättade alltsammans.

Hon dömdes till döden genom halshugning i november 1814. Ett antal män bildade spetsgård. De höll då tillspetsade stänger i en cirkel runt själva avrättningsplatsen.

Folk var kallade att titta på och de som inte kom fick böter. Marita fick stå på knä och sedan högg bödeln av huvudet med bilan.

Hindric Åberg-Pilk 1822

På söndagskvällen den 4 mars 1821 hade soldaterna Hindric Jacobsson (Hindrik Åberg-Pilk) och Fredrik Andersson Strid fyllekallas hemma hos bonden Jon Persson.

Hindric var född i Bygdeträsk 1797 och tog 1820 över rotet 86 Mård-Åberg i Åbyn, Burträsk. Fredrik hade 1815 tagit över rotet 29 Strid-Luur-Läraktig i Bygdeträsk.

Senare anslöt urmakaren, bonden och länsman Olof Rönnberg (1771-1821) till festen. Han var gift och far till tio barn på sitt hemman i Norra Åbyn 9.

Rönnberg var en av de bönder som var ansvarig för Åbergs rote. De var ovänner då Henrik ansåg sig inte ha fått alla sina rättigheter tillgodosedda av Rönnberg.

Hindric blev slutligen så vild att han började vifta med bajonetten. Till slut fattade han tag i Rönnberg och kastade honom i sängen där han höll fast honom till dess att en annan närvarande, Matts Jansson befriade honom.

Fredrik Strid tog ingen annan del i bråket än att han såg ilsken ut och "skar tänder".

Husbonden Jon Persson uppmanade soldaterna att avlägsna sig. Det gjorde de till sist men Rönnberg var rädd och stannade kvar en timmes tid,

Rädslan var befogad. Åberg och Strid hade lagt sig i bakhåll för att ge honom stryk. Åberg var klädd i uniform och för att försvara igenkännandet för Rönnberg hade de bytt huvudbonad.

De hade gömt sig bakom en smedja på Rönnbergs gård. När han kom gående så rusade Åberg fram och fattade tag i hans krage. Rönnberg försvarade sig men föll slutligen omkull.

På marken blev han illa slagen av Åberg, vilken som tillhygge använde sin bajonett som han slog Rönnberg i huvudet med.

Strid hade enligt egen uppgift stått intill och sett på slagsmålet men enligt uppgift hejat på Henric. Men då denne slutligen hoppat upp på Rönnbergs bröst och trampat på honom så tyckte Fredrik att det gått för långt och försökte ingripa. Men Åberg hotade då honom med bajonetten. Därefter hade de båda avlägsnat sig.

Dådet upptäcktes vid tvåtiden på natten då två av Rönnbergs döttrar hörde fadern jämra sig. De hade då kallat på modern som gått ut och anträffat sin man vid brunnen på gården ett tjugotal meter från det ställe där han blivit slagen.

Han var ännu vid liv, men väldigt medtagen och båda händerna var förfrusna. Kvinnan skickade bud till närmaste grannen, Anders Olofsson och soldaten Åberg (d.v.s. gärningsmannen!) som bar in Rönnberg i hans hus.

Strid häktades av kronolänsman Abraham Burström. Dels utifrån Rönnerbergs utpekande och dels att det påträffades blodspår på Strids kläder och kappsäck.

Strid nekade emellertid till att han utfört mordgärningen och lämnade en redogörelse i överensstämmelse med ovanstående beskrivning. Länsmannen lät därför häkta även Åberg som så småningom medgav att han begått mordet.

Provinsialläkaren hade funnit 15 sår i huvudet, tillfogade av bajonetten. Dessutom hade Åberg då han hoppat upp på Rönnerberg bröst brutit fem revben vars spetsar hade trängt ner och skadat lungan. Brösthålan var fylld med blod och sistnämnda skador fastslogs som dödsorsak.

Åklagaren yrkade dödsstraff på Åberg och på andra rättegångsdagen dömdes Hindric till döden genom halshuggning. Avrättningen skulle ske den åttonde maj 1822 vid den så kallade "Afrättsplatsen" vid sockenvägen på Lappvattsheden, mark som på den tiden ägdes av kronan.

Även Strid dömdes till döden men häradsrätten ändrade domen till spöstraff samt att han fick tillbringa en lång tid på fästning.

För att folket inte skulle tränga på för hårt utkommenderades 24 män till en spetsgård. De höll då tillspetsade stänger i en cirkel runt själva avrättningsplatsen.

På avrättsplatsen var en grav uppgrävd dit huvudet skulle fara. På darrande ben och med förbundna ögon lade han sig på stupstocken. Han blev religiös där han låg på stocken och läste *I Kristi sår jag somnar in*. Men innan han hann läsa versen färdigt så föll bilen och huvudet rullade ned i graven.

1981-10-28 Teckning av L Lidman (Norra Västerbotten)

Stig Sandström, stigsand49@gmail.com, www.lokalhistoriaskelleftea.se